

SZABÓ DEZSŐ FÜZETEK

16.

Apotheózis.

BUDAPEST
1936. ÁPRILIS HAVA
LUDAS MÁTYÁS KIADÁS

APOTHEÓZIS.

Mikor született: édesanyja meglátta a titkos jelt a gyönyörű gyermekén. Kétségbeesve ölelte magához a kisdedit és sírásnál zokogóbb szavakkal kiáltotta: — Nem adlak, nem engedlek, nem leszel próféta, nem leszel megváltó, te az én gyermekem vagy! Gyermek leszel, játszani fogsz, jó ételeket fogsz enni és kacagni fogsz. Aztán meg-nősz, neked lesznek gyermekeid, azok is esznek, játszanak, kacagnak majd és ez lesz a te gyönyörűséged. Te az én gyermekem vagy, nincs joga hozzád se Istennek, se embernek! Hiszen az én csókom gyönyörűségéből, az én testem szenvedéséből születél!

Ezalatt az udvarban és a házban különös dolgok történtek. A konyhában a vén szakácsné a tükörbe nézett és meglátta, hogy tolvaj volt egész életében. Hogy meglopott minden falatot, megőrzött minden jóindulatot és sohasem volt szeretet a szívében. — Jön a számadás, jaj, jön a számadás! — sóhajtott és csurgottak a könnyei. Liza, a kis szőke konyhaleány éppen az árvaságába nézett. Nincs senkije, kegyelemroboton él: éhezés és ütés a fizetése és a holnap mindig rosszabb a mánál. Akkor egyszerre nagy édességet érzett szívében és felkiáltott: — Milyen szépen süt a nap, milyen édes világossága van! — És minden búbánatán át látta, hogy milyen szép az élet.

A nagy falusi udvaron felverték szárnyukat a baromfiak, riadtak a kecskék, bégettek a juhok, láthatlan vendégre ugattak a kutyák. Aztán csak tódulnak befelé, körülállják az új bölcsőt. Nézik,

nézik a csecsemőt és úgy mosolyognak, mintha emberszívük volna.

A ház előtt sétál el a falu papja és a jegyző úr. A pap az alvégről jön, a jegyző a felvégről. Találkoznak a kapu előtt. Ránéz a pap a jegyzőre, aki huszonöt éve testi-lelki barátja volt. Hát: csak elfintorodik a szája és szavak mozdulnak fel benne: — Milyen zsvány képe van ennek a jegyzőnek, látszik, hogy mindig zsarolta a szegény népet! A jegyző meg olyan arcot vág, mintha két hetesre ászk kapna a huszonegyben. — Hogy kijön a vén farkas ennek a farizeusnak az arcára. — morgott benne az új megismerés. — Az Isten csak olló volt a kezében, azzal nyírta a juhait, de a lelkükkel, a sorsukkal sohasem törődött.

Tegnap este még a bor nagy barátságánál együtt kártyáztak. Most szégyelnek egymásnak köszönni. Némán mennek el egymás mellett. Mikor tovább voltak, a pap köpött egy nagyot. A jegyző kettőt köpött. Nagyobbat.

A libák rétje felől kidagadó lélekkel rohan elő Lászka Julis, a doktor úrék szolgálója. Besirül a kapun, bedobja magát a házba, mint szalmán támadt láng lobban az ágyasszobába. Mint felforrt tej az alacsony csuporból, úgy bomlik belőle a lélek a fiatal anya felé: — Tekintetes Asszony! Tekintetes Asszony, nagy dolog történt, nagy ember lesz a fiából! Az alvégi zsellérek felakasztották a Berger árendást, mert nem akarta kifizetni nekik a tegnapi munkát!

2.

És nőtt a gyermek testben, lélekben. A teste is lélek volt. a lelke is test volt. Így mindennek és mindenkinek teljes rokona tudott lenni. Az emberek bánata az ő gyötrődő testévé lett. És az anyag

változatai lelkének mélyebb himnuszai voltak az élet felé.

Aztán találkozott a szegénységgel, a betegséggel és a halállal. És meglátta a nép-szöllő örök végzetét. Látta az időtlen irtózatot szüretet, ahol apró, piszkos kis ravaszok tapossák, tiporják a drága népgerezdéket. És mindig és mindig újra csapolnak s folyik a könny és folyik a vér. És e végtelen vak rohanású tivornyán jajgatás minden csira és minden vetés beteljesült átok.

Húsz évig csendben tanulta a világot, hogy minden tudással erősebb legyen az ereje. Akkor megindult a pusztaság felé. — Hova mész szepbáratú legény? — kérdezték a fiatal lányok.

— Megyek megkeresni Krisztus korbácsát, — felelte a fiú.

— Ez részeg, vagy próféta-kukacot nyelt — mondták a lányok és új kacagásban voltak fiatalok.

3.

A jaj-vetés nagyon megnőtt ebben az időben és fekete kalászok lepték el az országot. A Szüretelők egyszer nagyon megijedtek, hogy vége lesz a szüretnek. És apró idegen görényembereket hívtak be, akik jól tudtak nyakat átharapni és vért kiszívni a testből. — Nektek adjuk hatalmunk egy részét e nép fölött, — mondták nekik. — Ti is Haza lesztek ezután, nemzetfenntartó elem és erkölcsi világrend. Meg a magántulajdon szentsége is lesztek. De aztán az a csap meg ne szűnjön csordulni !

És azután minden nyomorúság megteljesedett. Szegény paraszti anyák inséges mellén elhervad az átokcsók bimbója. És akkor a Valláserkölcsi Világrend fogta megaphonját és odaordított nekik: — Bűnös, hazaáruló asszonyok, mért szül-

tétek egyikét?! Ha ikreket szültetek volna, most két-két koporsót jövedelmeznének a koporsókártelnek. Hát nincs bennetek semmi idealizmus!

A falvakban kiütött a zenekultusz. Ez az ország lett a legmuzsikálisabb tájék a tér reménytelenségében. A szférák, nem győzve a versenyt, abbahagyták a zenét és ingyenebéd-akcióra jelentkeztek. De ezt a rengeteg muzsikát csak egy hangszer csinálta: a dob. Szólt a dob a falvakban, harsányabban, mint harsogó haris. És nyomorlázás paraszti családok rémre tágult szemekkel nézték: hogy kel lábra a tehénke, a tyúkocska, az asztalka, a vánkoska, a ház. Ki adóba indult, ki egyéb tartozásba. Szegény rögbeli paraszt emberek mit csináljanak? Elkezdtek énekelni, hogy ne hallják a szívük beszédét. — Magyarország nem volt, hanem lesz! — énekeltek a szegény paraszti emberek.

A városokban gazdag lélekbe nyílt ifjak, erőskarú munkások, fiatal lányok és megráncolt asszonyok tízezrei egyebet sem csináltak, mint bújósdit játszottak. Bújt előlük a munka, bújt előlük a pénz és ők keresték, keresték. Néha egy-egy megbotlott, elesett. Ki gyalázatos életbe, ki börtönbe, ki sírba hullott. Nagy philharmóniai verseny lett ebből. — Árpád apánk, ne féltsd ősi nemzedet! — énekelte a börtön, a bordély, a kórház és a temető jeles Quartettje.

4.

És akkor Kelet kapujában megjelent a próféta. Ostor volt az egyik kezében, kenyér a másikonban. A reggeli szél harsogtatta a fákat s az alvó gyermekek felkacagtak bölcsőjükben.

Oda ment a temetőhöz és megkorbácsolta a sírokat. Hangja tele volt a századok zokogásával:

— Átkozottak legyetek, ti föld alá bújtak! Átkozottak legyetek: rabló vagy rabszolga apák\ léha, lelketlen szajha anyák! Ti szültetek rablót a szolgák fölé, ti szültetek szolgát a rablóknak. Át-

kozott legyen mindenki, aki miatt türtek és átkozott legyen mindenki, aki türtt!

Ó nép, örök robot, örök fájdalmak, örök csatlások népe! Im megtaposom, megköpöm, elkergetem a multat, ezt az irtózatoss lidércnyomást, ezt az időtlen fojtogatást. Széttépeem a kerítő legendákat, a szent hagyományokká mázolt gazságokat, a betyár dicsőségeket. Hogy meglásd azt az egész kínzókamrát, melyet történelemnek neveznek.

Ó nép, testem és vérem az Anyám szenvedése által, ó nép, minden fájdalmam, haragom és minden erőm célja, jövök hirdetni a nagy Evangéliumot. Új vérzuhatag mozdul a megszikkadt rögökre és közeledik a nagy Keresztelő. Vérben, halálban, millió elzuhanásban, millió születésben és millió éhségben születik a Munka örök királysága.

Íme: hozom nektek a Munkakirály kettős szimbólumát: a kenyeret és a korbácsot. Ó szent, szent a kenyér, mely test és lélek, családi tűzhely és szárnyasító hit. És áldottak a kenyér kőmívesei, áldottak mindnyájan: künn a mezők széles hívásain, a gyárakban vagy a tudás műhelyein. Övék minden tett joga s az élet minden királysága. A munka, a levegő s az élet minden joga. Oh Föld, kenyérrel áradó örök adakozó: eljött az idő, hogy jogos birtokosaid kezébe kerülsz.

És hozom a Munka elintéző haragját, hozom a megjött napok nagy ítéletét. Hozom a korbácsot, mely millióvá fog sokasodni a ti kezetekben. És véres gyalázatba döglük minden rabló, minden élődsi s a zsákmány minden gaz kerítője.

Ím: kondult a reggel és riasztanak a felkelő nap kürtjei! Ó nép, egyetlen értelmem, egyetlen vallásom, egyetlen hitem, halld meg prófétád kiáltásait és mozdulj fel: megölni minden szenvedésedet!

5.

— A kereszt már nem modern és kellemetlen vonatkozásai vannak. Az izzó trón is túl romantikus és veszélyes pátosza van. A karó, a kerék és a ló farka talán felborzolná a genfi Népszövetséget. Marad az akasztófa és a villanyösszék. Vagy talán a méreg, ez a legcsendesebb. Nekem mindegy, én nem befolyásolok senkit. Határozzon a Tanács. Aztán: óvatosságból statáriumot is hirdethetünk.

Az elnök leült, a Görény-Nagytanács tagjai helyeslően bólintgattak. Akkor felállt gróf Szikorka és mosolygott. A távoli falvakban a csirkék rémülten menekültek anyjuk szárnyai alá.

Szikorka gróf olyan volt, mint az a gyermekjáték, amit néhol cigiénék, néhol bigiénék neveznek. Hegyes volt felül, hegyes volt alul, mindkét felén hegyes volt. Közül ravasz volt. De ravasz volt felül is és alul is.

— Nem kell akasztófa, nem kell villanyösszék. Nem kell méreg és nem kell statárium, — mondta fakó hangján és köhintett egyet.

A Tanács felborzolódt, mint egy megriadt sakál:

— De mi lesz a Hazával, az édes magyar Hazával?! — sikoltotta Veretzkey Zingelstein Marianne, aki három bérpalotát épített a jótékony-ságából.

— És mi lesz a nemesebb értelemben vett konzervatizmussal! — ordított herceg Funkenstein-Bierbaum Erich, akinek adósságokba merülő ötvenezer holdját háromszor gazdaadósságmentesítették ki a vízből.

— Hát a nemzeti liberalizmus szent hagyományaival! — mekegett Földes-Szántó-Havas Pincász René Oszkár báró, aki harminc év alatt háromszáznegyvenhárom tüdőbeteges, gégehurutos,

visszeres, aranyeres munkáson háromszáznegyvenhárom milliót és egy báróságot szerzett.

Szikorka gróf megint mosolygott:

— Ugyan, hát így ismertek engem! Szét-híreszteljük az országban, hogy a próféta zseni. Olyan zseni, hogy csoda. Bámulatos stílusa van, ragyogó hasonlatai, elképesztő metaforái. A próféta zseni. Tehát hülye. Képtelen a valóságot meglátni. Mindent túlozva, szertelenül lát, csakhogy szép hasonlatokat és metaforákat csinálhasson belőle. Tehát: csodáljuk, mint zsenit és a stílusát, de ne hallgassunk a stílusa tartalmára, merb az hülyeség. Megzenésítettjük a mondatait, koncerteken, rádióban elénekeljük. Egy évig divat lesz, aztán mindenkinek a könyökén fog kijönni. A zsenisége elkopik s csak a hülyesége marad, akin mindenki kacagni fog. A hülyesége: hogy a falnak ment a fejével. A fal mi vagyunk.

Földes-Szántó-Havas báró már egy ívet vett elő:

— Urak, jegyezzenek részvényeket. Részvénytársaságot alapítok a prófétakották és lemezek előállítására és értékesítésére.

6.

Kiütött országszerte a próféta-divat. A kezdeményezést maga a kormány ragadta kezébe. A kormányhoz szítok tömegével elfogadtatta szimbólum-jelvényül a paraszti szenvedés ádámcsutkáját. A jelvény szép kék zománc volt. Rajta két aranykalász közt egy sovány, agyonrovátkolt nyak nyomódott, melyből egy kétségbeesett panaszos ádámcsutka meredt ki. A zománc szélén körben ékes arany betűkkel állt a felírás: — *A paraszti szenvedés Ádámcsutkája*. A kormány hívei magukat ádámcsutkásoknak hívták s nagyon új kornak érezték magukat. Megalapították a Próféta-rendet.

Ennek tagjai a Próféta elnevezést nevük előtt, mint nemesi nevet hordták. Ilyenformán: Próféta Goldberger Aladár, Próféta Fattinger Bruno rend tagjává csak olyant neveztek ki, aki hitelesen bebizonyította, hogy egy év folyamán minden éjjel háromszor felébredt és felsóhajtott: — Ó, szegény szenvedő magyar paraszt! — A tagsággal némi földbirtok és a méltóságos cím járt. A nemzetiségi kisebbségek lelkesen támogatták a Rend ügyét. A zsidók országosan kimondták, hogy csak az lehet sakter, aki tagja a Rendnek, a sváb falvakban pedig csak ilyen embert alkalmaztak bakternek. Erre aztán úgy kiütött a nemzeti egység, hogy a magyar parasztok ezután tüdőbetegségen, rákon, influenzán kívül nemzeti egységben haltak meg. Az ilyenek koporsóját nagy nemzeti szalaggal kötötték át, melyet kizárólag csak a Khórein-cég szállíthatott, melynek feje főrendiházi tag s az Ádámcsutkások alelnöke volt.

De a próféta-kurzus legmagasabb történelmi kunkorodása kétségtelenül a telepítés volt. Kiválasztották Kukacson a legszegényebb zsellért és óriási ünnepség keretében kihúzták bajuszának egy szálát. Ezt a bajusz-szált gyönyörű nemzeti színű vázába zárták s azt egy szekerre tették, mely kürtök és dobok riadása s fényes kíséret mellett elvitte azt a Dunántúl egy termékenyebb szegletébe. Ott a bajusz-szálat ünnepélyesen letelepítették. A kormány elnök beszédéből mint forró nap-sugár sütöttek a szívekbe a következő szavak: — Te paraszt, aki eddig koszos zsellér voltál, én téged most turáni testvéremmé, intranszigens magyarrá fogadlak. Férfiszavammal garantálom, hogy négyezertizenhétéves munkatervem szerint minden évben át fogjuk telepíteni egy bajusz-száladat s ha azok elfogynak, hajszálaidra kerül a sor. Igen, mi meghalljuk a vágató idők dübörgő harsogását és

új ezerévet alapozunk meg a magyar paraszt számára. Mi, a mi nemesebb értelemben vett konzervativizmusunkkal beállunk az új napok rohanásába s tartva a történelem tempóját, teljesítjük minden sürgetéseit. — Az ünnepség szónokai, rendezői, szállítói mind kitüntetést kaptak, ami ötvenkilenc új kormányfőtanácsot jelentett Hazánk élvező képességének.

A társadalom követte a magas példaadást. Természetesen: a fogékony ifjúság járt elől. Az *ifjúság* szót itt szigorú természetrajzi értelemben kell venni. Tehát: elsősorban nem a 18-28 év közöttieket kell érteni alatta, akik, bár némileg idetartoznak, inkább alkalmatlan képletek. Hanem azokat, akiknek ifjúsága már több évtized próbáját kiállta: a kopaszodókat, a szürkülőket, a megpápszemesedetteket. az érlelmeszedőket s különösen azokat, akik az idő ródlijával már a paralizis szelíd lankáin eresztgélgettek lefelé. Ezek aztán a tökéletlenül ifjakat *megnyergelvekoszt-társi szövetségeket* alakítottak és kimondták az általános paraszt-mentést. Mindenekelőtt szociográf-sapkát, szociográf-bricseszt és szociográf-cipőt, a lányok számára szociográf-bluzt, szociográf-szoknyát csináltattak honi nagyiparosainknál. Aztán szociografáltak s ez kétségtelenül ezer év óta a magyar paraszt legnagyobb felemeltetését jelentette. Leszociografáltak a parasztot függőlegesen, vízszintesen és ferde állapotban. Leszociografáltak munkája és anyagcseréje minden változatában. Igen sikerült felvételt csináltak a lelkéről, amint hálni jár belé s kronométeren megállapították: mennyi egy-egy ilyen elhalás ideje. Szóban, számokban, fényképben, fonográflemezekben és mozgófényképben felvették a paraszti éhezés színárnyalatait, különböző szervi jeleit, hangjait, a vér lassúdsát a lélegzet kihagyásait stb. Az ügy-

védek és végrehajtok is szociográf felkészültséggel szálltak ki a falura s felszociografálták a végrehajtási dráma jelenségeit. Egy pamuki paraszt, akit reggel négytől este féltízig, szociografáltak, holtan bukott össze. Nagy ünnepséggel a templom kertjében temették el, mint a jövő parasztját, aki meg tud halni a szociális tudományokért.

Aztán szociografált mindenki. A festők festéssel, a szobrászok a három dimenzió kárára, az írók a vers vagy próza piaci értékének emelésére. A szabadkőművesség, és a Chevra Kadisa pénzt adtak össze és az írók, újságírók és egyetemi hallgatók körében megalakították a *Kis Dézsások* szociográfiai alosztályát. Ennek tagja lehetett minden gój. aki felesküdt a zsidó érdekek védelmére. Ezek, oldalukra felcsatolva, csinos kis ezüstdelű dézsácskát hordtak, melyekbe gyűjtötték a vizet az elszikesedett paraszti földek számára. A nagy szociális mozgalom a szórakozások terére is betört. Új szociográf-tenniszlabdák jöttek divatba, melyek paraszti fejeket ábrázoltak. A városligeti pofozógép *szociográf-csattogató* nevet kapott és egy elálmélkodott parasztot ábrázolt.

A prófétaság olyan hatalmas hullámokat vetett, hogy már a második farsangon meg lehetett tartani az első szociográfiai bált. Az egész élvező társadalom: a hatalom, a rang, a vagyon és a rang birtokosai mind résztvettek ezen a nagy társadalmi tüntetésen. A bál a Gellért-szálló összes termeiben volt. A nagy bálterem megvilágítása a szociográfia legnagyobb gyakorlati diadala volt. A különböző színű lámpák a paraszti ijedelem, gond, éhezés, tüdőbaj, rák, verejtékezés, vérköpés színeit adták a halványzöldtől a bíborvörösig s csodálatos ényvegyüléssel fűrösztötték a táncoló párokat. A buffet termeiben tökéletes fonográfok adták a paraszti sors hangjait. Különösen feltűnést keltett

egy hét fonográfból álló csoport, mely a tüdőbajban haldokló kis parasztlányok édes búcsúzású lágy hangjait adta és egy másik, három fonográfból álló telep, mely az alkoholban delirizáló paraszti aggastyánok végső hördüléseit hozta meg-rázó hűséggel. Gerbaud új kreációja: a szociográf-fagylalt óriási sikert aratott. A nagy nemzeti mulatság arányait mutatta, hogy csak pezsgő több mint kétezer üveggel fogyott el.

A próféta mondatait írták, dalolták, zenélték, festették, mintázták, öltöztek. De a próféta nevét tilos volt nyomtatásban vagy nyilvános helyen említeni. És eltorlaszolták a próféta minden útját a kenyér felé. Mindenki a prófétából és a parasztból élt. Csak a prófétának és a parasztnak nem volt miből élnie.

7.

Húsz évig ostorozott és kérlelt, fenyegetett és könyörgött a próféta. És az emberi szenvedés mindjobban nőtt, a munkát jobban megrabolták, mint valaha, a nyomorúság áradt, mint egy meglökött tenger. Már jól benn taposott a negyvenes években, mikor egy este így szólt magához: — Egyedül vagyok.

Ez a mondat nagy zuhanás és rálepő hidegség volt neki. Eddig nem ért rá önmagával bajlódni. Ebben a mondatban meglátta egész végzetét. — Szegény, szegény édesanyám! — sóhajtotta.

De az édesanyja már rég szétszívódott a fölötté növe virágokba. És nem hallotta a fia szívét. A próféta belenézett a sorsába:

— Akik számára vettem, azok továbbra is aratásai azoknak, akik az én vetésemet is a saját aratásukká tették. Újabb csalatás átka lettem azoknak, akiknek megváltása akartam lenni. És új jövedelmező boltja lettem azoknak, akikre vég-

ítélet akartam lenni. Ó nép, nehéz robot és hulló vér népe, mindig átok lesz a csóknod önmagadnak és könnyű rablók aranybányája?

És közben elvesztettem az én életemet is, a napnak és a csóknak csodálatos egyetlen életét. Mert vajjon él az, aki egyedül van és nem világitja meg szívét a tűzhely és a gyermekek kacagása?

Ettől a naptól kezdve a próféta kereste azt a nőt, aki társ, feleség és anya. De hiában vetkezte le prófétaságát, hiában volt meztelen lélek és családot kereső fájdalmasan férfiember: a nők csak a prófétát látták benne, a prófétát vették üzembe belőle. Volt, aki csak a fényképmasina előtt akart csókolózni vele. Egy másik magánbeszélgetéseit, fiatalnak maradt lelke tavaszi virágait a nap felé, interjúk alakjában közölte egy hetilapban. És mikor észrevette, hogy Évike, aki haja és kacagása szőke lobogásával a legmélyebb bűgásra kondította magános férfiségét, titokban leszociográfálja napjai mindennapi jelenségeit: kifutott az erdőbe és elkezdett hányni, mint egy három éjszakát át-dőzsölt korcsmahős.

8.

Most már nem keresett hidat az emberek felé. Elfogadta magánosságát, mint egy végzettől neki ítélt életfogytiglani börtönt. Tiszta volt ez a börtön, de végtelenül szomorú.

Egy délután az ördögöróm hátán sétált. A nap már kezdte összébb húzni aranyernyőjét s köröskörül gyűlt az árnyék. De a hegy háta fűrdött a sugarak jóságában s olyan lágy volt a levegő, mint édesanyja keze.

Egyszerre csak sajátos látvány állította meg. A menedékes hágón, közvetlenül az erdő szélén egy ici-pici rozogán összetákolt hétvégi házikó

állott. Embert nem lehetett sehol látni. De tovább egy disznóól és egy nagy tyúkketrec napos békéje körül csirkék és tyúkok cserkésztek és szedték begyükbe a tavasz bogarait. — Lám, ezek is szociografálnak, — mondta egy halvány mosoly a próféta távolabbi lelkében.

De nem ez volt, ami megállította. A disznóól előtt, a nap összegyűlt boldogságában Csocsó, a kandisznó ült feleségével, Csurkával. Körülöttük kilenc gyermekük édes gyügyögéssel turkálta a földet. Kissé tovább Csuga, a Csurka hajadon lánytestvére társra váró édes sejtéssel bámult a völgy gyűlő kekségébe. Béke és jóság volt körülöttük a világ. Az ól vályúja csordultig tele volt ízes jó moslékkal.

Csocsó bölcs-apásan fel-fel vakkant:

— Együtt vagyunk, együtt vagyunk.

Csurkából is ki-kilöccsent a nagy anyai boldogság:

— Család, család, — ismételte és nevetett. A gyermekek zsenge lelke édes apró rőfögésekben nyúlt a tavaszba:

— Csinos, csinos, — mondták a világnak s kis farkuk belecsiklandott a levegőbe.

Csuga a próféta felé fordította fejét. Ámuló szemei szelíden kérdezték:

— Magános férfi, miért vagy olyan szomorú?

A próféta az éj lehulltaig járta a hegyeket Éjjel, mint karácsonyfa felgyújtott gyertyáinak fénye a kulcslyukon át: a disznó-család boldogsága átserkedt álmába.

Minden délután kiment ezentúl az ördögormi kis tanyához és mind tovább nézte a Csocsó-világ hívó békéjét. Egy délután ellenállhatatlan kényszerűt érzett, hogy ő is négykézlábra ereszkedjék.

Csodálatos érzés volt. Alig tett így négykézláb egy-két lépést, alig rőffentett kettőt-hármat: már

tudta a disznó-család testét-lelkét. Már tudta az erdő titkait s az árnyékosabb fák bánatát. Már értett beszéd volt számára a rög s lefordított szó az anyag minden formája. Csuga hozzámert, szelíden hozzádörzsölődött és mély hívású jósággal szólt hozzá:

— Maradj közöttünk, meghajszolt ember, mi nem vagyunk Isten képmásai.

A következő percben már a gyermekekkel játszott. A malackák édes csacsogás aranyával töltötték meg lelkét. A játék végén Csocsó férfias komolysággal jött hozzá. Orrát hozzá dörzsölte a próféta orrához és szólt:

— Már rég ismerlek és figyellek. Tudtam, hogy túlságosan tiszta vagy ahhoz, hogy köztük maradj. Mi szeretettel fogadunk körünkbe: szívünk, moslénkunk, kuckónk, levegőnk a tied is.

Csurka is odajött, szelíd bólogatással helyeselt:

— Refe-reff. refe-reff.

Áhítatos meleg ünnepély volt ez a nap a Csocsó-családban. A prófétát megtanították a disznónyelv titkaira, lágy cirógatású hosszú hívásaira, arany-karikásan guruló örömeire, mélyebb riadásaira. Megmutatták, hogy lehet legcélszerűbben túrni a földet s megértették vele a vakarózás lélekkel csorduló örömeit. A vacsoránál a prófétát ültették a vályú fejéhez. A moslék íze először talán egy kissé különös volt s halványan emlékeztetett egy népképviselő választási beszédére, de a körülölelő egyszerű szívek szeretete megédesítette a további falatokat.

Aztán a napnak kezdett elég lenni a világnak ebből a feléből. Eszébe jutott minden emberség, amit ezen a napon látott és erre minden vére a fejébe szállt. A sok vér aztán lehúzta a túlsó tengerek várakozásába. Úgy zuhant beléjük, hogy a

megvéresedett hullámok felcsaptak az ég széleire s a távol őrtálló ormokra.

A völgyekből s az erdő zugaiból ködlött fel-felé az éjszaka. Mind több sötétkék pára ragadt a lombok bánatához s a hangok letikkadtak az Éjszaka áhítata előtt. A Csocsó-család bebújt az ólba. A próféta Csuga és a gyermekek közé került.

Mindnyájuk teste összeért. Nagy megnyugvás szállt a világra és ez az ő testük és lelkük is volt. A homály sűrűsödött. A próféta érezte, hogy többé nem külön sajtás, nem magános fájdalom. Egy test, egy lélek Csuga alázatos fiatalságával, Csocsó komoly apaságával, Csurka gondos anyaságával s a gyermekek arany-bolyhos gyermekségével. És egy az erdővel, a fákkal, a földdel, a hegyekkel, a végtelen éjszakával. És egy az Élet egész végtelen édességével, a Halál szelíd bánatával.

Az erdő fel-felsóhajtott. A család behunyta szemeit. Füleiket leeresztették. Még vissza-visszajöttek bennük a vacsora jó ízei s egy-egy boldog röff sóhajtásával cirógatták az éjszaka meleg fekete testét. Aztán mélyen elaludtak s csendes lihegésük nagy biztonság volt az erdő aggodásában. Az égi mezőn felcsörögtek a csillagok kacagásai, mint boldog malacok apró, fényes röffenései.

9.

Egyszer aztán Európa újból világtörténelembe rázkódott s a megtaposott nép újból odatárta vérző kezét az érkező napok elé: — Fizesse-tek! — A határokon át nagy zuhanások hallatszot-tak s az ügyes boltok cégereit letépte az új reggelek szele. És minden szenvedő szív hallotta minden szenvedő szív dobogását és minden éhező merte kiáltani: — Éhes gyűzők!

A Nagy Tanács újból összeijedt. A tagok magukkal hozták a részvényeiket, a bankóikat, az ék-

szerüket s nagy tárcákban görcsösen szorították keblükhöz. Mindenki Szikorka grófot kívánta vezérül. A gróf dühösen tiltakozott:

— Én már csaltam mindenkép, én nem tudok újat kitalálni. Majd pali vagyok, hogy éppen én vigyem elsőnek a nyakamat a hurokba. Mert kötél vár ránk, bizonyisten kötél, ha csak valami csoda nem történik.

Az általános csüggedésben az Ifjúság Vézére emelkedett szólásra. Ez egy negyvenkilenc éves fényesen kopasz fogorvos volt, akit lelkes szónoklataiért a Nemzet Foghúzójának neveztek. Szavai laposak, zsírosak és becsúszósak voltak:

— Nagyméltóságú Tanács! Amint azt a nagyméltóságú és kegyelmes Szikorka gróf úr, kinek lángoló hazafiságában egyikünk sem kételkedik, oly éles elmével helyesen állapította meg: itt a nyakunkról van szó. Aki a mai sorsdöntő napokban az ország ügyeinek vezetésére vállalkozik, az közelebb van a hullakamrához, mint az országházhoz. Mi, a Nemzet Ifjúsága, tehát egy szerény indítvánnyal járunk a Nagyméltóságú Tanács hazafias színe elé. Keressük föl a prófétát, tegyük meg nemzetvezérnek, az ő nyaka úgy is az ilyen történelmi idők számára való. Aztán csak lesz valahogy, qui habet tempus, habet vitam. Ha nem akasztják föl a mai földindulásban, majd a vihar múltán ledöfjük mi. Az ilyen önzetlen marha éppen arra való, hogy megváltónk legyen.

— Éljen a Nemzet Ifjúsága! — röhögött a Tanács.

10.

Másnap az egész történelem viharába sodródott Budapest lábujjhegyre állt, hogy megkeresse történelmi megváltóját. Elül ment az ifjúság ropant nemzeti zászlókat lóbálva. Utána a minden-

féle klérus mindenféle hit jelvényeivel. Azután az arisztokraták, a nagybirtokosok, az iparmágnások, a nagykereskedők, a bankigazgatók, a sajtótejedelmek ragyogó serege következett tündöklő magas álruhában. Azután a hivatalnokok, alkalmazottak, tanárok, tanítók, írók, újságírók, orvosok, ügyvédek, mérnökök végtelen tábora szürkéllett fegyelmezett rendben. Leghátul a börtönőrök, a -hóhér és a segédei jöttek. A menet élén egy ezertagú banda a himnuszt harsogta. A magyar nők szövetsége háromszázezer gyászruhás tagjával vett részt a menetben, akik ritmusban jajgatták: — Veszélyben a Haza, jaj, veszélyben a haza.

Az óriási menet naphullta felé ért az Ördögromra a kis tanyához. Bíbor és arany volt a disznóól a lemenő nap pazarlásában. Bíbor és arany voltak Csuga és a próféta, kik a nyitott útban vidám egymáshoz dörzsölődésekkel szüresltek a bíborló moslékot. A malacok szüleikkel még az erdő fái közt cserkészték.

A menet megállt. A zene elhallgatott. A nők térdreborultak. A férfiak szívükre tették kezüket. Az Ifjúság Vezére előlépett. Kopasz feje bíborhólyag volt az este csúfolódásában:

— Mesterünk, prófétánk, megváltónk! Itt áll előtted a Nemzet lelkiismerete és az egész Nemzet imádatát hozza lábaid elé. Imádatát és forró könnyörgését. Prófétánk, az ezeréves Haza megint veszélyben van! Kihez fordulhatnánk az élet és halál e válságos perceiben, ha nem Hozzád, ki lánglelkeddel évtizedek óta mutatod e sokszor megpróbált Nemzetnek az élet és a jövő útjait. Ki vezethetné át a történelem megingott hídján a jobb jövőt kereső népet, ha nem Te, aki egyedül láttad meg az idők rejtett akaratait! Mesterünk, prófétánk! Im a Nemzet virága: ifjúsága és a Nemzet szíve: Budapest népe eljött Hozzád, hogy elkiáltsa:

Előtted az egész ország forró könyörgését: Ragadd kezedbe az ország zászlóját, légy vezérünk, mentsd meg ezt a viharok sodrába került Nemzetet és a hálás nemzedékek végtelen sora fogja imáiba foglalni nevedet. Mesterünk, prófétánk, légy megváltónk!

A próféta édes ízleléssel kortyintott egyet a moslékból. Orrát odadörzsölte Csuga orrához és boldogan felkacagott. Aztán a tömeg felé fordult s szelíd jókedvvel mondta:

— Amíg Csuga és moslék van, addig nem.

Városmajor, 1936. március 19-én.